

Ouders voor de klas

Schoolbesturen van Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Rotterdam en Almere hebben op 5 september een brandbrief naar minister Slob gestuurd: het lerarentekort is zo groot geworden dat de rek er uit is. Wie moeten ze voor de klas zetten als er echt niemand meer is?

Slob las, luisterde en ging met de besturen in gesprek. Als ze aan konden tonen dat ze er echt álles aan deden om een leraar voor de klas te krijgen, en dat lukte dan toch niet, tja, dan werden de regels wel een beetje opgerekt. Het kwam 21 september in de krant: in uiterste nood mag er een ouder voor de klas; de onderwijsinspectie zal 'minder streng zijn bij noodgrepen'¹.

Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat Slob liever gezien had dat deze coulance niet uitgelekt was. Waar deze minister in eerste instantie geroemd werd om zijn openheid op wat hét communicatiemiddel van de sector lijkt (Twitter) is hij nu even heel stil. Zijn 57.598 volgers hebben hem het laatst gehoord over het Haga Lyceum.

En dat terwijl twitter zowat ontplofte met de hashtags 'geenoudersvoordeklaas' en 'lerarentekort'. Verontwaardiging, verdriet zelfs en wanhoop klonk door, naast heel veel cynisme. OBS de Blijde Kralenplank (een heerlijk parodie-account waar Juf Ank nog een puntje aan kan zuigen) was er in ieder geval als de kippen bij met 'Daarom bied ik me graag aan als vrijwilliger om de groep over te nemen wanneer de eigen leerkracht ziek is. Ik heb jarenlange ervaring met kinderen: ik heb er tenslotte zelf één.' Veel hartjes, bij gebrek aan een 'huil-icoontje'.

Kwaliteit

Lesgeven is een vák, een vak waar een hbo studie aan vooraf moet gaan. Sinds 2008 kan er zelfs op academisch niveau pabo gestudeerd worden. Het is dus niet niks, wat van leraren in het PO gevraagd wordt. Iedereen met kinderen weet dat een, of zelfs een paar, al pittig is: denk je eens in dat je dagelijks een kinderfeestje moet verzorgen? En dat dan zonder ballenbak met lekkers toe. Het percentage burn-outs groeit in het PO harder dan in welke andere onderwijstak dan ook, met 24,1% in 2017!² Eén op de vier! Hoe is het met die 'zware beroepen' discussie?

Nadat een aantal jaren geleden geconstateerd was dat de kwaliteit van de pabo's onvoldoende was, zijn de eisen voor toelating aangescherpt. Om toegelaten te worden op de pabo, moet je sinds 2015 kunnen aantonen dat je kennis hebt van bepaalde vakken: Aardrijkskunde, Geschiedenis, en Natuur en Techniek (Natuurkunde of biologie). Met dit laatste profiel op de HAVO ben je direct toelaatbaar, maar met een ander profiel moet je eerst een toelatingstest doen³. Het meest gekozen profiel op de havo is met rond de 45% al jaren het EM profiel (Economie en Maatschappij)⁴. Het aantal jongeren wat het profiel NT kiest ligt rond de 15%. Ook met een mbo-vooropleiding kan je naar de pabo, maar dan is het toch wel aan te raden een schakeltraject te volgen, anders zijn de hiaten te groot.

Moeten de toelatingseisen van de pabo dan maar weer naar beneden? Niet volgens de PO raad. Voorzitter Anko van Hoepen: "We moeten niet vergeten waarom deze (toelatings)toetsen ingevoerd zijn. Wij zijn absoluut voorstander van het vergroten van de vijver om het lerarentekort aan te pakken, maar niet ten koste van de kwaliteit"⁵

¹ Krantenartikel Wegener persgroep, Ellen van Gaalen

² <https://www.aob.nl/nieuws/burn-out-probleem-groeit-snelst-in-primair-onderwijs/>

³ Website HAN.nl

⁴ Onderwijsincijfers.nl

⁵ PO Raad, 9 oktober 2019

Van de 25 bekostigde pabo's in Nederland kregen er in 2016 7 het stempel 'goed' van de onderwijsinspectie, 18 waren 'voldoende'. Aan de kwaliteit wordt dus succesvol gewerkt, en dat is mooi. Dat verdient dat primair onderwijs.

Kwantiteit

Er waren in 2016 17.610 studenten ingeschreven aan de diverse pabo's en dan nog eens 3.083 deeltijd studenten⁶. Met een dreigend tekort van 4.100 banen in 2022 (oplopend naar 11.000 in 2027⁷) én gezien de uitval van startende leraren (8% volgens onderwijs in cijfers, hoger als ik het onderbuikgevoel van Twitter moet geloven) is daarmee de instroom nauwelijks genoeg om de uitstroom op te vangen. Zeker niet als je bedenkt dat 20% van de leraren in het primair onderwijs 55 plus was in 2018⁸: de grote pensioneringsgolf moet nog komen.

Met de kwantiteit van het aantal leraren in het PO is dus wat mis: het #lerarentekort. Nu nog vooral voelbaar in de grote steden, maar langzaam door sijpelend naar de rest van Nederland. Om dat lerarentekort op te lossen worden er al maatregelen genomen. De vierdaagse schoolweek, samenvoegen van groepen, af en toe wordt er een klas naar huis gestuurd als het echt niet anders kan: de 'creatieve oplossingen' in noodgevallen zijn er wel. Maar veel van de noodgevallen zijn inmiddels voor scholen de dagelijkse praktijk. Dus wordt er al ruim omgegaan met de inzet van niet-docenten voor de klas. De website 'lerarentekortisnu' houdt het dagelijks bij. Niet volledig, wel schrikbarend. Vandaag, 22 oktober, is er al voor meer dan 93.000 leerlingen een alternatief gezocht voor hun eigen juf of meester. Een aantal van de gevonden oplossingen, daar staat het ministerie achter. Zo mogen pabo studenten, leraren in opleiding, zij-instromers, leraren met een vo-bevoegdheid en onderwijsondersteunend personeel worden ingezet, allen in een bepaalde mate zelfstandig. Bij de een moet er 'supervisie van het bevoegd gezag' zijn (hoe dan, kan je je afvragen, als het bevoegd gezag de directeur is van een koepel met 40 of meer scholen?), de ander mag alleen het eigen vakgebied geven (de hele dag rekenen van de wiskundeleraar uit het VO?) en meestal moet de eigen juf of meester een oogje in het zeil houden (vanuit zijn of haar bed, want die had immers griep, daarom staat die onbevoegde daar nu?).

Ouders

Er zijn te weinig kwalitatief goede docenten voor het PO, dus wat dan? Ouders, is dus nu gezegd. Mits de kwaliteit gewaarborgd blijft, werd er bij vermeld. Nog even los van de vraag hoe die ouders dat met hun reguliere werk gaan regelen (het werkloosheidspercentage in Nederland ligt al maanden onder de 3,5%⁹) kan je je ook afvragen wat dan de kwaliteit van die ouders is. Nee, niet als óuder, dat doen ze vast goed. Maar mama is niet automatisch ook juf, papa geen meester. En ze hebben ook niet allemaal HAVO met een NT profiel gedaan – de eis die de pabo stelt om toegelaten te worden.

Kijkend naar het opleidingsniveau van de Nederlandse beroepsbevolking zijn de cijfers diffuus. HAVO, VWO en mbo niveau 2, 3 en 4 worden dan namelijk op één hoop gegooid. Dat is goed nieuws voor de mbo-ers, die best wat meer trots op hun opleiding verdienen (#mbodoetertoe!), maar het maakt het beeld wel troebeler. Rond de 30% van de Nederlandse beroepsbevolking haalt dit niveau niet. Dat zou inhouden dat ongeveer 70% van de beroepsbevolking wél aan het minimale niveau voldoet, en daarmee in ieder geval toelaatbaar zou zijn voor de pabo. Dat lijkt veel, maar is het niet.

⁶ Gegevens onderwijsinspectie

⁷ PO raad

⁸ CBS

⁹ CBS

Een rekenvoorbeeld: van de 100 veertigjarigen nu (de leeftijd dat er kinderen in het PO zitten) halen er dus 30 niet het niveau van minimaal havo (of mbo niveau 2-3-4): reteren er dus nog maar 70 die eventueel naar de pabo zouden kunnen. Zij stammen nog uit de tijd dat er nog helemaal geen profielen bestonden op de havo, maar laten we voor het gemak even aannemen dat het 'vakkenpakket' van toen, vergelijkbaar is met de profielen van nu. Wat niet zo is: ik ben vast niet de enige die heel blij was dat ik wiskunde mocht laten vallen, een optie die de havist van nu niet meer heeft. Maar we moeten érgens mee rekenen. Onze generatie heeft in ieder geval breuken gehad op de lagere school...

Slechts 15% van de veertigers heeft, de lijn van nu volgend, destijds vakken gekozen die vergelijkbaar zijn met het NT profiel van nu. 15 % van de resterende 70 als we de lagere vooropleidingen er al uit filterden: 10,5, voor het gemak afgerond naar 11. Er is dus maar 11% van de ouders die nú toelaatbaar zouden zijn op de PABO. Er wordt dan weliswaar geen rekening gehouden met doorontwikkeling na de middelbare school, maar ik denk dat we veilig kunnen stellen dat deze doorontwikkeling in een vákgebied is geweest; in een werkveld. Kennis en kunde opgedaan specifiek voor het beroep. Dat we die kennis en kunde goed in de klas kunnen gebruiken, daar twijfelt niemand aan – het zou zo maar eens de reden geweest kunnen zijn dat deze vaklieden 4 uur per week maximaal onbevoegd voor de klas mogen. Niets zo goed als een vák krijgen van een vákman of vrouw, en een vorm van maatschappelijke inzet door het bedrijfsleven in scholen zou in mijn ogen heel goed zijn, maar dat is het item niet. De ouder van nu di ingezet wordt als oplossing voor de niet aanwezige juf of meester moet de héle klas dan draaien, de héle dag, in álle onderdelen van zo'n dag. Niet alleen het eigen vakgebied waarin doorontwikkeld is. De vakmensen voor de klas werkt dus wel, maar in vákopleidingen: het mbo of vmbo: een goede accountmanager, voorman, secretaresse of ondernemer zijn maakt je niet per se vaardig in die kern van het PO: rekenen, Nederlands en (kijkend naar de eisen van de pabo) geschiedenis, aardrijkskunde en techniek.

Kwalitatief is het een slecht plan, ouders voor de klas. Althans, voor meer dan waar nu al ouders voor worden ingezet: luizenpluizen, hulpouder bij het lezen of praktijklessen, misschien eens een váklesje. Daarnaast is het ook kwantitatief een slecht plan. Er zijn meer dan 93.000 kinderen die niet hun eigen juf of meester voor de klas hadden. Daar kan maximaal 11% van de ouders op worden ingezet. Die dan ook alle 11% maar moeten willen en kunnen. Rest er voor dik 80.000 kinderen nog steeds een probleem. Welke creatieve oplossingen zijn daar voor? Horen we dat 6 november?